

УДК 332.3

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯМ ТА ЇЇ ПОДАЛЬШЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ

*О. Смочук, лаборант, О. Гостинська, лаборант
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Проблема управління земельними ресурсами та землекористуванням в Україні, її регіонах і населених пунктах останніми роками приділяється все менше уваги.

Постійні зміни в системі земельних відносин в Україні вимагають відповідних перетворень у сфері управління земельними ресурсами. Сьогодні необхідна ефективна система управління земельними ресурсами.

Необхідність регулювання земельних відносин, зокрема на державному рівні, значною мірою зумовлена значущістю землі та її непересічною роллю в економічному та соціальному житті кожного суспільства. Адже саме земля є головним багатством країни, матеріальною базою її діяльності та найбільшим і найдорожчим природним благом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Реформуванню земельних відносин та ролі держави в них, соціально-економічним наслідкам та змінам присвячено чимало праць видатних науковців нашої країни, зокрема С. Кваша, В. Меселя-Веселяка, П. Саблука, А. Третяка, М. Федорова, М. Хвесика, В. Юрчишина, М. Лавейкіна, А. Сохничка та ін. Вони значну увагу приділяли і приділяють теоретичному обґрунтуванню необхідності реформування земельних відносин, напрямів їх здійснення, регулювання та нормативно-правового забезпечення, запровадження ринку землі в економіці у цілому та аграрному секторі зокрема, його значення тощо.

Однак на сьогодні значної уваги заслуговують питання вивчення та розробки заходів з удосконалення системи управління землекористуванням залежно від його форм.

Постановка завдання. Тому нам хотілося б звернути увагу саме на роль держави у системі регулювання земельних відносин. Адже земельні відносини – це важлива складова соціально-економічного розвитку країни, її внутрішньо-державних відносин, зовнішньої політики тощо, а тому вони підлягають постійному державному контролю та моніторингу.

Виклад основного матеріалу. Процес управління орієнтує на досягнення кінцевої мети – створення конкурентоспроможних землекористувань на базі різних форм власності на землю, формування сприятливих умов для підвищення продуктивності земель, залучення інвесторів у процес використання землі, збереження рівноваги в біосфері і ландшафтах соціально-економічних і природних умов праці й побуту населення.

Провідне місце в регулюванні економічних відносин будь-якої країни займає оподаткування основних її складових. Те ж саме стосується і земельних відносин. Адже саме фіскальна та кредитна політика є найефективнішим методом державного регулювання.

На сьогодні оподаткування землі здійснюється згідно з Податковим кодексом України, який регламентує це питання, проте не є однорідною досконалою системою. Саме податок на землю має спонукати власника земельної ділянки до ефективного, самостійного використання за цільовим призначенням або ж пошуку ефективного орендаря.

Систему економічних регуляторів земельних відносин можна зобразити як набір взаємопов'язаних елементів:

- земельний податок;
- орендна плата за землю;
- ринкова та заставна ціна землі;
- платежі за підвищення якості землі;
- компенсаційні виплати при вилученні та консервуванні земель;
- штрафні платежі за завдані екологічні збитки;
- інвестиційно-фінансові стимули тощо.

Метою державного регулювання функціонування та розвитку агропромислового комплексу є забезпечення населення продуктами харчування, а також іншими товарами із сільськогосподарської сировини в поєднанні з вирішенням соціальних та економічних проблем АПК.

Держава в особі відповідних органів управління виконує такі функції з регулювання розвитку АПК:

- визначає пріоритетні напрями розвитку АПК та пріоритетні напрями спрямування інвестицій на його розвиток;
- регулює земельні відносини;
- здійснює заходи щодо стабілізації продовольчого постачання;
- здійснює підтримку пріоритетних галузей і сфер АПК через пряме бюджетне фінансування, механізм дотацій, цільове субсидіювання;
- сприяє здійсненню процесів роздержавлення, приватизації та розвитку нових форм господарювання;
- встановлює механізм формування державних замовлень та контрактів на поставку до державних ресурсів сільськогосподарської продукції та сировини;
- здійснює індикативне планування розвитку АПК;
- регулює ціни на деякі види продовольства;
- визначає рівень орієнтовних закупівельних стартових цін і механізмів їх індексації відповідно до інфляційних процесів.

Земельні відносини в Україні регулюються Земельним кодексом України та іншими актами законодавства України.

Сьогодні в багатьох програмних документах, які розробляються з метою активізації державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки України взагалі та земельних відносин зокрема, досить часто застосовується поняття «механізм державного регулювання» як у вирішенні проблем розвитку галузі взагалі, так і в розв'язанні окремих питань.

Однак чіткого визначення поняття «механізм державного регулювання» стосовно розвитку аграрного сектору економіки України сьогодні не існує. У науковій літературі ця категорія трактується по-різному. Так, за твердженням О. Комякова, механізм державного регулювання необхідно розглядати як

сукупність організаційно-економічних методів та інструментів, за допомогою яких виконуються взаємопов'язані функції для забезпечення безперервної, ефективної дії відповідної системи (держави) на підвищення функціонування економіки [2, с. 67].

Низка науковців визначають механізм макроекономічного регулювання ринкової економіки змішаного типу як систему макроекономічних регуляторів, що складаються з таких основних елементів: ринкові регулятори; важелі державного впливу на економіку; корпоративне управління; інститут соціального партнерства [2, с. 68]. Водночас М. Корецький та І. Кириленко у своїх працях підкреслюють, що зміст поняття «механізм державного регулювання економіки» можна визначити як систему засобів, важелів, методів і стимулів, за допомогою яких держава регулює економічні процеси, забезпечує реалізацію соціально-економічних і правових функцій [2, с. 71]. Основними складовими «механізму державного регулювання економіки» ринкового типу П. Макаренко визначає планування, програмування, структурну і податкову політику, регулювання цін. Водночас він наголошує, що державний механізм регулювання аграрного виробництва включає політико-правові, організаційно-управлінські форми та засоби управління (регулювання) господарською діяльністю суб'єктів аграрної економіки [2, с. 72].

На сьогодні згідно із Законом України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005 р. № 2982-IV державна аграрна політика спрямована на гарантування продовольчої безпеки держави; перетворення аграрного сектору на високоефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому та зовнішньому ринках сектор економіки держави; збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності нації; комплексний розвиток сільських територій та розв'язання соціальних проблем на селі [1].

Висновки. Підбиваючи підсумки проведеного дослідження, можна стверджувати, що державне регулювання земельних відносин – це певною мірою цілеспрямований вплив держави на суспільні відносини щодо володіння, користування та розпорядження землею, який провадиться відповідно до земельного законодавства України та має на меті упорядкування, регулювання та формування ефективного й раціонального землекористування та створення всіх необхідних умов для цього.

Саме тому від ефективності системи управління землекористуванням в Україні залежить не лише розвиток аграрного сектору, а й економіки країни загалом, фундаментом якої й виступає АПК. А тому ефективна система державного регулювання земельних відносин має базуватися на злагодженості всіх її складових, високій ефективності їх застосування з мінімізацією адміністративних методів її регулювання та переходом до економічних інструментів та ринкових відносин.

Бібліографічний список

1. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18 жовт. 2005 р. № 2982-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Аграрна реформа в Україні / [П. І. Гайдуцький, П. Т. Саблук, Ю. О. Лупенко та ін.] ; за ред. П. І. Гайдуцького. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
3. Концепція комплексної програми аграрного та сільського розвитку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agrichamber.org.ua>.
4. Концепція програми розвитку фермерства в Україні на 2005 – 2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.coop.in.ua>.
5. Мартин А. Г. Регулювання ринку земель в Україні : наук. монографія / А. Г. Мартин. – К., 2011. – 240 с.
6. Черета Т. Є. До проблеми комплексного підвищення ефективності використання земельних ресурсів / Т. Є. Черета // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 17-18 трав. 2011 р.) – Полтава : РВВ ПДАА, 2011. – 187 с.
7. Черета Т. Є. Роль державного земельного кадастру в управлінні земельними ресурсами / Т. Є. Черета // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 195-річчю від дня заснування ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, 4-6 жовт. 2011 р. – Харків : ХНАУ, 2011. – 570 с.

Смочук О., Гостинська О. Система управління землекористуванням та її подальше вдосконалення

У статті головним чином висвітлено роль держави у системі регулювання земельних відносин. Охарактеризовано найважливіші функції з регулювання розвитку АПК. З'ясовано, що від ефективності системи управління землекористуванням в Україні залежить не лише розвиток аграрного сектору, а й економіки країни загалом, фундаментом якої й виступає АПК.

Ключові слова: оренда землі, землекористування, управління, функції управління, конкурентність, земельні зв'язки.

Smochuk O., Hostynska O. Management system of land use and its further improvement

State role in the system of regulating of land relations is highlighted in the article. Main functions of regulating of AIC development are characterized in it. It is proved that the development of agrarian sphere as well as the economy in general depends on the effective management system of land use in Ukraine but AIC is the basis of the economy.

Key words: land tenure, land use, management, functions of management, competitiveness, land relations.

Смочук О., Гостинская О. Система управления землепользованием и ее дальнейшее усовершенствование

В статье главным образом освещена роль государства в системе регулирования земельных отношений. Охарактеризованы важнейшие функции по регулированию развития АПК. Выяснено, что от эффективности системы управления землепользованием в Украине зависит не только развитие аграрного сектора, но и экономики страны в целом, фундаментом которой и выступает АПК.

Ключевые слова: аренда земли, землепользование, управление, функции управления, конкурентность, земельные связи.